

Zeer Makkelijk

***Schoolsluiting en niveauverschillen
leerlingen***

Enquête onder leerlingen, ouders/verzorgers en onderwijsprofessionals

Onderzoeksrapport

Dr. W. de Heer

Impressum

Titel:

Schoolsluiting en niveauverschillen leerlingen. Enquête onder leerlingen, ouders/verzorgers en onderwijsprofessionals. Onderzoeksrapport

Auteur:

dr. W. de Heer.

Correspondentie:

Zeer Makkelijk te Leiden, <https://zeermakkelijk.nl>

Met dank aan:

De respondenten, stichting Kenniscentrum voor Makkelijk Lerenden, het Kinderrechtencollectief, stichting Hoogbegaafd!, de ouderorganisaties Balans en Ouders & Onderwijs en Terpstra Legal en hun connecties.

Zonder hun medewerking was dit onderzoek niet mogelijk geweest.

Copyright :

Gebruik en overname van de teksten, ideeën en resultaten uit deze publicatie is vrijelijk toegestaan, mits met bronvermelding

Oktober 2020

Inhoud

1	Samenvatting.....	4
2	Inleiding.....	6
2.1	Onderzoeksdoel en -vragen.....	7
2.2	Operationalisering.....	8
2.3	Onderzoekopzet en -kwaliteit.....	8
3	Enquêteresultaten Niveauverschillen.....	10
3.1	Respondenten.....	10
3.2	Onderwijs en contact tijdens schoolsluiting.....	14
3.3	Geleerd van schoolwerk.....	16
3.4	Gemist tijdens schoolsluiting.....	20
3.5	Verwachting en zorgen professionals.....	22
3.6	Wenselijkheid na de schoolsluiting.....	25
4	Conclusies en beantwoording onderzoeksvraag.....	32
4.1	Conclusies.....	32
4.2	Beantwoording onderzoeksvraag.....	33
5	Reflectie onderzoek.....	34
5.1	Beperkingen.....	34
5.2	Bijdrage.....	35
5.3	Vervolgonderzoek en aanbevelingen.....	36

1 Samenvatting

Vanwege de uitbraak van het Covid-19-virus zijn op 16 maart 2020 vrij plotseling de scholen in Nederland gesloten. Naar aanleiding van de schoolsluiting is veel gedebatteerd over de ongewenste niveauverschillen die tussen leerlingen zouden ontstaan. Dit zou het gevolg zijn van een gebrek aan (financiële) middelen om deel te nemen aan het onderwijs of door onvoldoende begeleiding in de thuissituatie. Scholen zouden bij hervatting van het onderwijs vooral moeten inzetten op het wegwerken van niveauverschillen.

Om inzicht te verkrijgen in de verwachtingen van leerlingen, ouders/verzorgers (in het vervolg aangeduid als 'ouders') en onderwijsprofessionals op deze punten, is van 25 april tot 10 mei 2020 een digitale enquête opengesteld. In deze periode is de enquête 634 maal ingevuld, namelijk door 64 leerlingen, de ouders van 496 leerlingen en 74 professionals.

Door de verspreidingswijze van de enquête is onder de respondenten de groep (zeer) makkelijk lerenden / (hoog)begaafden oververtegenwoordigd. Hoewel de bevindingen hierdoor niet representatief zijn voor alle Nederlandse leerlingen, vormen deze een belangrijke aanvulling op en nuancering van het algemene beeld.

Op basis van het onderzoek kan het volgende worden geconcludeerd.

Zowel de professionals als de ouders zijn overwegend van mening, dat het (zeer) onwenselijk is als na de schoolsluiting de nadruk komt te liggen op het wegwerken van de verschillen in het leerniveau tussen leerlingen.

Nagenoeg alle professionals verwachten dat minder dan 30% van de leerlingen een achterstand oploopt tijdens de schoolsluiting en het merendeel dat minder dan 30% een voorsprong gaat vertonen. Een grote meerderheid van zowel de ouders als de leerlingen verwacht dat de leerlingen thuis (helemaal) geen achterstand oplopen.

Oorzaken voor leerachterstanden zoeken professionals vooral in onvoldoende stimulans voor leerlingen om aan het werk te gaan en onvoldoende hulp bij huiswerk. Verreweg het minst wordt de achterstand geweten aan de afwezigheid van computer of internet. Oorzaken voor een leervoorsprong zoeken professionals voornamelijk in de mogelijkheid voor leerlingen om hun eigen tempo te kunnen aanhouden. Zij hoeven zich niet aan te passen aan de gemiddeld lerenden in hun klas. Daarnaast vermoedt het meerderdeel van de professionals dat de geboden hulp en begeleiding bij het schoolwerk relevant is voor de voorsprong.

Opmerkelijk is de conclusie, dat de helft van de leerlingen na de schoolsluiting niet graag terug wil naar school. Dit is opvallend, omdat net iets meer dan de helft aangeeft dat zij hun klasgenoten (heel) erg missen. Dit is een aanwijzing, dat de aangeboden leerstof onvoldoende of niet aansluit op de ontwikkeling en leerpotentie van de leerlingen. Het leerstofjaarklassensysteem lijkt voor deze leerlingen geen passend onderwijssysteem.

Dat het leerstofjaarklassensysteem schuurt, komt in dit onderzoek naar voren in het percentage thuiszitters onder de respondenten. Ruim 6% van de leerlingen en bijna 7% van de ouders geeft aan dat de leerling al (deels) thuis zat voorafgaand aan de schoolsluiting.

Daarnaast sluit de leerstof onvoldoende aan op de ontwikkeling van de leerlingen, want (a) het merendeel van de leerlingen mist het schoolwerk en de regelmaat (helemaal) niet; (b) relatief veel leerlingen geven aan dat de schoolse lessen saai of veel van hetzelfde zijn en (c) het grootste deel van de leerlingen vindt het schoolwerk (helemaal) niet moeilijk.

Ten slotte is het gegeven dat leerlingen opbloeien doordat zij in eigen tempo kunnen werken tijdens het afstands- of thuisonderwijs, nog een signaal dat het onderwijssysteem schuurt. Bijna driekwart van de leerlingen meent thuis evenveel of meer geleerd te hebben dan anders op school. Van de leerlingen heeft een kwart helemaal geen zin en een kwart maar een beetje zin om na de schoolsluiting weer naar school te gaan, ondanks het gemis van hun klasgenoten.

De conclusies uit het onderzoek leiden tot de aanbevelingen om (1) in lijn met de Nederlandse onderwijswetgeving het leerstofjaarklassensysteem te vervangen door een onderwijssysteem dat de ontwikkeling van leerlingen optimaal ondersteunt; (2) (deeltijd) afstands- of thuisonderwijs te faciliteren voor leerlingen met een (sterk) afwijkende ontwikkeling en leerpotentie en/of een ziekte of beperking; en ten slotte (3) een pedagogisch-didactisch verantwoorde inrichting van afstands- of thuisonderwijs te waarborgen, bijvoorbeeld door een landelijke aansturende organisatie.

2 Inleiding

Op 16 maart 2020 zijn vrij plotseling alle scholen in Nederland gesloten vanwege de uitbraak van het Covid-19-virus. Deze volledige schoolsluiting duurde voor de basisscholen tot 11 mei en voor de scholen in het voortgezet onderwijs tot 2 juni 2020. Na een gedeeltelijke opening zijn de basisscholen sinds 8 juni 2020 weer geheel geopend zijn en de scholen in het voortgezet onderwijs sinds eind augustus (na de zomervakantie).

Vanaf 16 maart 2020 is in de media veel geschreven over het niveauverschil dat door de schoolsluiting tussen leerlingen zou ontstaan en over de ongewenstheid hiervan.

‘Kinderen met ouders die helpen zijn nu enorm in het voordeel’

Scholen blijven nog ruim een maand langer dicht. Wat betekent dat voor scholieren, hun ouders en docenten? „Het niveauverschil tussen kinderen neemt toe. Dat is heel erg, maar we kunnen het repareren.”¹

Door de schoolsluiting nemen de verschillen tussen leerlingen toe, zo is het algemene beeld. De achterstand van leerlingen zou vooral oplopen door een gebrek aan (financiële) middelen om deel te nemen aan het onderwijs of door onvoldoende begeleiding door de ouders. De overheid investeert € 244 miljoen in het onderwijs ter voorkoming van onderwijsachterstanden.² Desalniettemin is op 19 oktober 2020 te lezen

De coronacrisis heeft veel leerlingen op achterstand gezet. [...] Het is billenknippen in het onderwijs. Want de ravage van de eerste lockdown ligt er nog, scholen zijn hard bezig hun leerlingen weer op koers te krijgen.³

In de media is weinig of geen aandacht besteed aan het feit dat verschillen tussen leerlingen ook kunnen toenemen doordat leerlingen variëren in ontwikkeling en leerpotentie. Als zij hierdoor gaan achter- of voorlopen op hun klasgenoten, dan hoort dat geen probleem te zijn. Sterker nog, dan toont dit aan dat het Nederlandse onderwijssysteem niet voldoet aan de onderwijswetgeving die voorschrijft dat *het onderwijs dient te worden afgestemd op de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen*.

In het in Nederland gangbare onderwijssysteem, het *leerstofjaarklassensysteem*, worden leerlingen gegroepeerd in klassen met leeftijdsgenoten. Per schooljaar krijgen zij leerstof aangeboden die is afgestemd op de leerbehoeften van gemiddeld lerende / intelligente leerlingen. De idee hierbij is, dat leerlingen van ongeveer dezelfde leeftijd op ongeveer hetzelfde niveau presteren. Echter, vanaf het allereerste schoolbegin zijn leerlingen al ongelijk. Vierjarigen kunnen op meerdere ontwikkelingsgebieden al vier jaar in ontwikkelingsniveau verschillen, zo is uit veel empirisch onderzoek gebleken.⁴

¹ Veldhuis, P. & Van der Spoel, I. (2020, 4 april). *Interview met Irene van der Spoel online-onderwijsexpert*, NRC p. 24.

² Van Engelshoven, I. & Slob, A. (2020, 15 mei). *Compensatie studenten en ondersteuningsmaatregelen onderwijs COVID-19* [Kamerbrief]. Geraadpleegd van <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/05/15/kamerbrief-compensatie-studenten-en-ondersteuningsmaatregelen-onderwijs-covid-19>

³ Laan, I. (2020, 19 oktober). *Onderwijs: De coronacrisis heeft veel leerlingen op achterstand gezet*, Leidsch Dagblad, p. 2.

⁴ Hermanns, J., Öry, F., & Schrijvers, G. (2005). *Helpen bij opgroeien en opvoeden: eerder, sneller en beter. Een advies over vroegtijdige signalering en interventies bij opvoed- en opgroei problemen*. Utrecht: Julius Centrum.

In het *leerstofjaarklassensysteem* worden leerlingen die moeite hebben met leren, ondersteund of verwezen naar een schooltype dat beter bij hen past. Leerlingen die (veel) minder moeite hebben met leren, moeten zich aanpassen aan de gemiddelde lerenden. In feite worden deze leerlingen achtergesteld, ofwel gediscrimineerd.

Ingegaan wordt op het onderzoeksdoel en de -vragen, de operationalisering van de begrippen en de onderzoeksopzet en -kwaliteit.

2.1 Onderzoeksdoel en -vragen

Om inzicht te krijgen in de verwachtingen van leerlingen, ouders/verzorgers en professionals is van 25 april tot 10 mei 2020 een digitale enquête opengesteld om op basis hiervan:

1. Een inschatting te geven van de hoeveelheid leerlingen die na de schoolsluiting een achterstand of voorsprong hebben opgelopen in het reguliere leerwerk;
2. Inzicht te bieden in de oorzaken van de mogelijk toegenomen niveaoverschillen tussen leerlingen;
3. Een beeld te geven van het verwachte schoolbeleid als de leerlingen weer naar school gaan.

De volgende vraagstelling is onderzocht:

In hoeverre is het gewenst dat het onderwijs zich na de schoolsluiting vooral richt op het wegwerken van niveaoverschillen tussen leerlingen?

Deelvragen hierbij zijn:

- 1) Hoeveel leerlingen lopen naar verwachting na de schoolsluiting:
 - a) Achter op hun medeleerlingen door (i) gebrek aan (financiële) middelen om deel te nemen aan het onderwijs en (ii) onvoldoende hulp en begeleiding;
 - b) Voor op hun medeleerlingen doordat (i) hun ontwikkeling sneller verloopt en hun leerpotentie groter is dan van hun klasgenoten (ii) zij voldoende hulp en begeleiding hebben gekregen om zich te ontwikkelen.
- 2) Hoeveel leerlingen willen naar verwachting na de schoolsluiting
 - a) graag terug naar school?
 - b) niet meer terug naar school?
- 3) Hoe wenselijk achten professionals en ouders/verzorgers het voor de leerlingen als het onderwijs na beëindiging van de schoolsluiting vooral is gericht op het wegwerken van de verschillen in ontwikkelingsniveau tussen leerlingen?

Leseman, P.P.M. (2002). *Onderzoek in de voor- en vroegschoolse periode: Trends en nieuwe vragen*. Den Haag: NWO/PROO.
Mooij, T., & Driessen, G. (2008). Differential ability and attainment in language and arithmetic of Dutch primary school pupils. *British Journal of Educational Psychology*, 78, 491-506.
Mooij, T. & Smeets, E. (1997). *Beginkenmerken van leerlingen in de basisschool*. Nijmegen: Katholieke Universiteit, Instituut voor Toegepaste Sociale wetenschappen.
Mooij, T., Roeleveld, J., Fettelaar, D., & Ledoux, G. (2012). Kwaliteitsbeoordeling van scholen primair onderwijs: Het correctiemodel van de inspectie vergeleken met alternatieve modellen. *Pedagogische Studiën*, 89(5), 272-287.

2.2 Operationalisering

De onderzoekseenheden zijn leerlingen op basis- en voortgezet (speciaal) onderwijs. De te onderzoeken begrippen zijn als volgt geoperationaliseerd:

- Onder *het onderwijs* wordt het basis- en voortgezet (speciaal) onderwijs begrepen.
- De volledige *schoolsluiting* is begonnen op 16 maart 2020 en is voor het (speciaal) basisonderwijs (deels) geëindigd op 11 mei en voor het voortgezet onderwijs (deels) op 2 juni 2020.
- Het *niveaoverschil tussen leerlingen* wordt beschouwd als *toegenomen*, als leerlingen na de schoolsluiting meer achter- c.q. voorlopen op hun klasgenoten dan voor deze periode.
- Leerlingen *lopen achter*, als zij minder zijn gevorderd in hun schoolse werkzaamheden dan hun medeleerlingen.
- Leerlingen *lopen voor* als zij verder zijn gevorderd in hun schoolse werkzaamheden dan hun medeleerlingen.
- Leerlingen *hebben gebrek aan (financiële) middelen* om deel te nemen aan het onderwijs, als zij in hun thuis- (of opvang) situatie voor anderen moeten zorgen of *niet* beschikken over
 - een computer en/of een werkende internetverbinding;
 - een rustige plaats om te werken.
- Leerlingen ontvangen *onvoldoende hulp en begeleiding* bij schoolse werkzaamheden, als ouders/ verzorgers door hun werk, hun kennis en opleiding hiertoe onvoldoende in staat zijn.
- Leerlingen *ontwikkelen zich* naar verwachting *sneller* en hun *leerpotentie is groter* dan van hun klasgenoten, als zij de schoolse werkzaamheden:
 - makkelijk vinden;
 - ervaren als saai en veel van hetzelfde;
 - weinig plezier hieraan beleven, maar wel aan moeilijkere of andere schoolse werkzaamheden.
- Leerlingen ontvangen *voldoende hulp en begeleiding* bij de schoolse werkzaamheden, als de ouders/ verzorgers door hun werk, hun kennis en opleiding hiertoe in staat zijn.
- Leerlingen willen naar verwachting graag *terug naar school*, als zij hun leerkracht, de sociale contacten met hun klasgenoten en de sfeer, de regelmaat en het werken op school missen. De schoolse omstandigheden lijken dan aan te sluiten bij de cognitieve, sociale en emotionele ontwikkeling van leerlingen.
- Onder het *wegwerken van de niveaoverschillen* tussen leerlingen wordt verstaan het werken naar een *gelijk onderwijsniveau van een groep / klas leerlingen*, waarbij de achterstanden van achterlopende leerlingen worden weggewerkt en de voorsprong van voorlopende leerlingen wordt afgeremd.

2.3 Onderzoeksopzet en -kwaliteit

Als onderzoeksmethode is gekozen voor een digitale enquête, omdat deze in korte tijd kan worden opgezet en breed kan worden verspreid. Dit is van belang omdat de scholen vrij plotseling zijn gesloten en de sluiting korte tijd van kracht is. De enquête is slechts 15 dagen opengesteld - van 25 april tot 10 mei 2020 - om te voorkomen dat de waarnemingen zouden worden vertroebeld als de leerlingen op 11 mei weer naar school gaan.

De enquête is ingevuld door 64 leerlingen, de ouders van 496 leerlingen en 74 professionals. Dit relatief grote aantal respondenten in 15 dagen tijd komt de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek ten goede. Desalniettemin kunnen geen vergaande conclusies worden getrokken, omdat de omvang van het onderzoek beperkt is.

De enquête is verspreid via de website, communicatiekanalen en connecties van stichting Kenniscentrum voor Makkelijk Lerenden. Deze connecties zijn het Kinderrechtencollectief, stichting Hoogbegaafd!, de ouderorganisaties Balans en Ouders & Onderwijs en Terpstra Legal.

Consequentie van deze verspreidingsmethode is, dat de groep zeer makkelijk lerenden en de professionals die zich met hen bezighouden mogelijk oververtegenwoordigd zijn in de groep van respondenten. Hoewel het onderzoek hierdoor inboet aan representativiteit, kan het als gevolg hiervan een belangrijke aanvulling vormen op of nuancering van het algemene beeld dat in andere onderzoeken naar voren komt. Leerlingen die van zichzelf makkelijk leren maar zich moeten aanpassen aan het klassengemiddelde in het leerstofjaarklassensysteem, vormen per definitie een minderheid waardoor hun stem minder wordt gehoord. Het vormt echter ook een kwetsbare groep. Passend onderwijs voor ook deze kinderen kan veel leed en schade voorkomen, ook voor de samenleving als geheel.

De enquêtevragen voor de drie groepen respondenten zo opgesteld, dat de groepen deels dezelfde soorten vragen voorgelegd hebben gekregen. Verschillende enquêtevragen over de mening van de respondenten, zijn op afwisselende manieren of herhaald gesteld. Op deze wijze is de kans op willekeurige fouten geminimaliseerd en de betrouwbaarheid vergroot.

Na weergave van de enquêteresultaten in hoofdstuk drie, worden in hoofdstuk vier de conclusies weergegeven en de onderzoeksvragen beantwoord. In hoofdstuk vijf volgt een reflectie op het onderzoek.

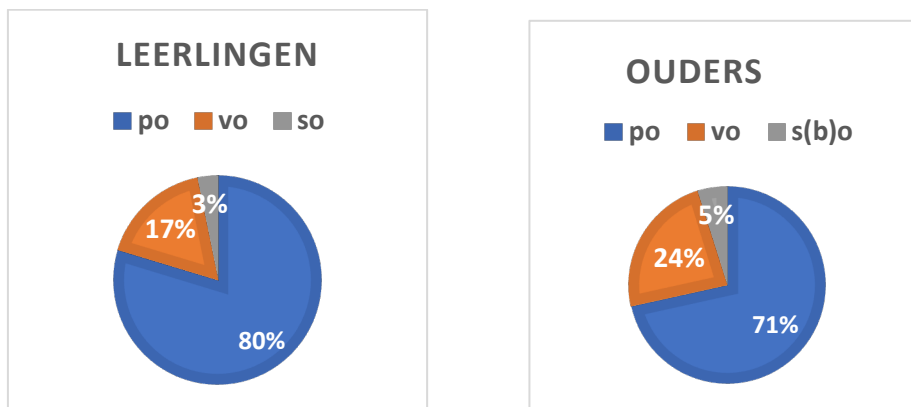
3 Enquêteresultaten Niveauverschillen

Ingegaan wordt op de *samenstelling* van de groep *respondenten* (§ 3.1); *het gegeven onderwijs en het contact* tussen school en leerlingen tijdens de schoolsluiting (§ 3.2); wat en hoeveel is *geleerd* van het *schoolwerk* tijdens de schoolsluiting (§ 3.3); en wat werd *gemist* (§ 3.4). Afgesloten wordt met de *verwachtingen en de zorgen van professionals* (§ 3.5); en de *wensen* ten aanzien van het *schoolbeleid* na opening van de scholen (§3.6).

3.1 Respondenten

De enquête is ingevuld door 64 leerlingen, de ouders (in het vervolg ‘ouders’ genoemd) van 496 leerlingen en 74 professionals.

Onder de 64 leerlingen die de enquête hebben ingevuld, bevinden zich 51 leerlingen uit het basisonderwijs, 11 uit het voortgezet onderwijs en 2 uit het speciaal onderwijs.

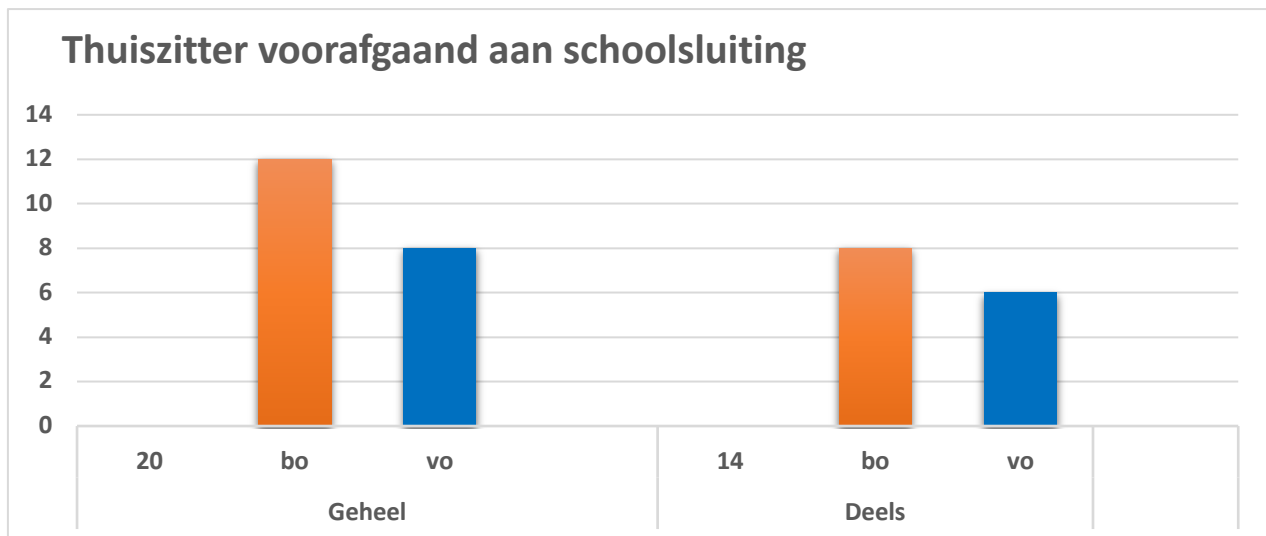

Uit de door de ouders ingevulde enquêtes over 496 kinderen kwam naar voren dat hiervan 347 leerlingen de basisschool bezoeken, 115 het voortgezet onderwijs en 23 het speciaal (basis)onderwijs.

Van de 64 leerlingen geven 4 leerlingen (6,3%) aan dat zij voor de schoolsluiting al thuis zaten. Een basisschoolleerling en een leerling uit het voortgezet onderwijs zaten volledig thuis. De andere 2 leerlingen zaten deels thuis. Beiden zijn leerlingen uit het voortgezet onderwijs.

De ouders geven aan dat 20 van de 496 kinderen voor de schoolsluiting volledig thuis zaten en 14 deels (in totaal 6,9%). Onder *deels thuiszitten* wordt begrepen, dat de leerling niet de volledige schoolweek op school zit.

Aangezien veel ouders hebben ingevuld in welke groep hun kind op school zit en hebben aangegeven dat hun kind (deels) thuis zit, telt het totaal aantal kinderen op tot boven de 496.

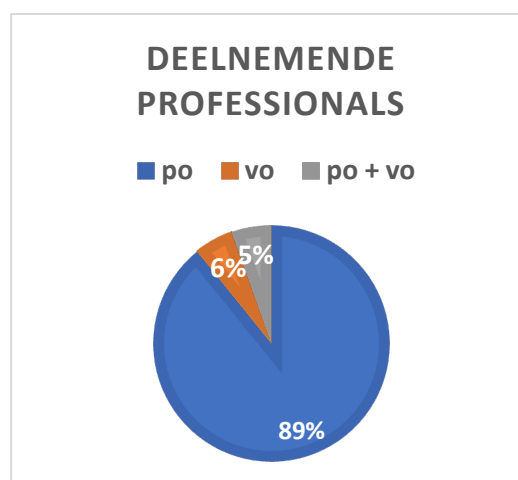

Opmerkingen ouders ten aanzien van	
Gedeeltelijk thuis zitten	Volledig thuis zitten
1. Gedeeltelijk. Kind ging minimaal naar school en werkte vooral thuis	1. Thuiszitter
2. Kind (8 jr) net aan het opbouwen bij nieuwe voorziening	2. Ja, thuiszitter
3. Ja, slechts 2 dagdelen naar school	3. Thuiszitter
4. Gedeeltelijk thuis (Flexischoling)	4. Sinds 4 weken thuiszitter
5. Kind ging 2 dagen per week naar school	5. Sinds 2016 thuiszitter
6. 3 à 4 dagen per week school	6. Ja, 2,5 jaar thuiszitter
7. Ook deels thuiszitter	7. Ja, thuiszitter
8. Mijn kind ging niet fulltime naar school, maar ca 3 hele dagen en 1 dag externe zorgklas	8. Ja, thuiszitter
9. Deels thuiszitter	9. Ja, vanaf januari thuiszitter
10. *Tussenjaar voorafgaand aan brugklas (kind is 11 jaar)	10. Ja, thuiszitter
11. Half thuis	11. Thuiszitter Vanaf januari met schooltrauma
12. Op ma/di/do/vr op school en op woensdag thuis	12. Ja, thuiszitter
13. In principe 4 dagen op school, maar meestal minder	13. Thuis onderwijs inschrijving op vo
14. Af en toe thuiszitten	14. 14 maanden thuiszitter, 1 week halve dagen naar school geweest net voor corona,
15. Soms, zat mijn kind thuis, doordat het van mij moest, maar thuiszitten zat er wel aan te komen	15. Ja, thuiszitter
	16. Vavo VWO eindexamen
	17. Ja, thuiszitter

Overige opmerkingen ouders:

1. Vorig jaar weer naar school, daarvoor 1 jaar thuiszitter
2. Kind op Democratische school
3. *Kind is teruggeplaatst naar gr 2 (voor 'straf' vanwege mondige ouders), maar is didactisch veel verder dan gr 3
4. Kind op school in België
5. *Fulltime hb onderwijs
6. *Officieel basisschool groep 5, maar kind volgt vakken op niveau van groep 5, 6 en 7-8;
7. Blijkbaar ongelukkig op school
8. *Fulltime hb onderwijs
9. *Fulltime hb klas groep 4
10. Nee geen thuiszitter, hing er tegen aan, zware depressie
11. *Voltijds HB onderwijs
12. *Voltijds HB onderwijs
13. *Voltijds HB onderwijs
14. *HB onderwijs
15. *Mijn kind zat thuis en begin net weer met school. Hij is net 10 jaar en versnelt van groep 7 naar 8 en volgend schooljaar naar het VO
16. Sinds 1 febr weer op school na 1 jr thuis. Eigenlijk nooit goed onderwijs gehad dus flinke achterstand. Samen voor een flink deel weggewerkt
17. Er is geen les aangeboden, school heeft niets gedaan.
18. Voorafgaand aan de schoolsluiting ging het al niet goed op school
19. Geen thuiszitter, mijn kind ging gewoon naar school maar vindt leren in een groep lastig
20. *Basisonderwijs groep 6 met arrangement
21. *Mijn kind doet groep 4 en 5 dit jaar tegelijk
22. Bovenschoolse voorziening (uitbesteed LWO) 2e jaar brugklas in 2 jaar;
23. Speciaal onderwijs, groep 8
24. Groep 8 particulier onderwijs winford
25. Villa onderbouw (Keenschool)

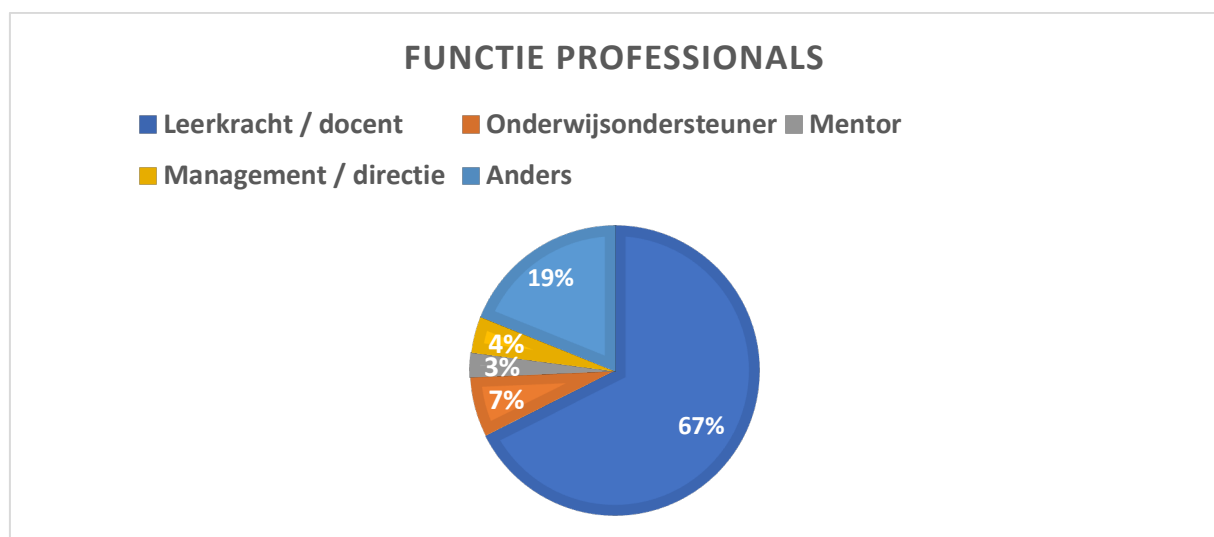
Uit de met de * gemarkeerde opmerkingen komt duidelijk naar voren dat ten minste 13 van de 496 leerlingen (2,6%) behoren tot de groep (zeer) makkelijk lerend of (hoog)begaafd. Verschillende in de opmerkingen genoemde kenmerken en problemen - waaronder thuiszitten - kunnen echter ook gerelateerd zijn aan (hoog)begaafdheid.

Van de 74 professionals die de vragenlijst hebben ingevuld zijn er 66 werkzaam in het basisonderwijs, 4 in het voortgezet onderwijs en 4 zowel in het basis- als het voortgezet onderwijs.

De groep professionals is divers, maar bestaat voor ruim tweederde uit leerkrachten / docenten. Sommige professionals vervullen een dubbelfunctie of hebben een specialisatie:

1. Leerkracht lcm management
2. *Leerkracht Meer en hoogbegaafde leerlingen
3. *Leerkracht op voltijd HB school
4. *Groepslk en begeleider plusgroep
5. Leerkracht & IB
6. Mentor & Docent
7. Onderwijsondersteuner & Remedial-teacher

14 professionals hebben aangegeven tot de categorie *anders* te behoren. Hiervan hebben 13 hun functie ingevuld:

1. *Specialist hoogbegaafdheid
2. Orthopedagoog
3. *Begeleid hbg thuiszitters + ib'er
4. Zorgcoach snijvlak onderwijs
5. *Ambulant begeleider HB
6. Intern begeleider
7. *Talentbegeleider
8. Zorgcoördinator
9. coach op school
10. RT
11. IB
12. *Hb specialist docent plusklas
13. Intern begeleider

De 8 met * gemarkeerde professionals houden zich specifiek bezig met de groep (zeer) makkelijk lerenden of (hoog)begaafden. Dit is 10,8% van de 74 deelnemende professionals.

De 74 professionals zijn werkzaam in

BO	
Regulier	49
Montessori/Jenaplan/anders	7
Speciaal	5
Particulier	1
Anders	8
VO	
Regulier	4
Montessori/Jenaplan/anders	1
Speciaal	0
Particulier	1
Anders	2

Aangezien 4 respondenten zowel in het basis- als het voortgezet onderwijs werkzaam zijn, telt het bovenstaande op tot 78.

Samengevat is de enquête in totaal 634 maal ingevuld door leerlingen (64), ouders (496) en professionals (74). Verreweg het grootste deel van de respondenten is afkomstig uit het basisonderwijs. Van de professionals is tweederde leerkracht/docent en vooral werkzaam in het reguliere onderwijs. 6,3% van de leerlingen geeft aan (deels) thuiszitters te zijn en 6,9% van de ouders heeft een (deels) thuiszittend kind.

Uit de met de * gemarkeerde opmerkingen van de ouders blijkt, dat ten minste 2,6% van de leerlingen behoort tot de groep (zeer) makkelijk lerenden of (hoog)begaafden. Dit zouden er echter ook meer kunnen zijn, aangezien verschillende door de ouders genoemde kenmerken en problemen – waaronder ook thuiszitten - eveneens voorkomen onder de groep (zeer) makkelijk lerenden.

Van de professionals is 10,8% specifiek gericht op de doelgroep (zeer) makkelijk lerenden of (hoog)begaafden, de met * gemarkeerde professionals.

De resultaten doen vermoeden dat de groep zeer makkelijk lerenden in dit onderzoek oververtegenwoordigd is.

Tot zover de weergave van de samenstelling van de groep respondenten. In de volgende paragraaf wordt ingegaan op het gegeven onderwijs tijdens de schoolsluiting en het contact tussen school en leerlingen.

3.2 Onderwijs en contact tijdens schoolsluiting

In kaart is gebracht in hoeverre tijdens de schoolsluiting onderwijs is geboden en er contact is geweest tussen school en leerling.

Gevraagd is of scholen tijdens de schoolsluiting ook daadwerkelijk onderwijs hebben geboden en niet alleen online programma's. De antwoorden leveren een divers beeld op. 66% van de leerlingen geeft aan elke dag of na een aanlooperperiode elke dag een onderwijsaanbod te hebben gekregen, tegen 76% van de ouders en 87% van de professionals.

School onderwijs geboden	Leerlingen (%)	Ouders (%)	Professionals (%)
Elke dag	44	55	68
Na een aanlooperperiode elke dag	22	21	19
Niet elke dag, maar wel regelmatig	12	8	9
Soms	6	10	3
Nee, geen onderwijs	16	6	1
Totaal	100	100	100

Volgens de ondervraagde professionals heeft 83% van de scholen met alle of met de meeste leerlingen contact onderhouden.

Heeft school contact onderhouden met de leerlingen?	Professionals (%)
Ja, met alle leerlingen	72
Ja met de meeste leerlingen	11
Ja met sommige leerlingen	1
Weet niet	3
Geen antwoord	13
Totaal	100

Om dit contact te onderhouden zijn verschillende (combinaties) van hulpmiddelen gebruikt. Genoemd is:

- MS Teams;
- MS Teams, in combinatie met telefoon;
- MS Teams, in combinatie met mail;
- MS Teams, in combinatie met bellen, mailen en appen;
- MS Teams, in combinatie met chat, e-mail, ophaalmomenten en één keer langsgaan;
- MS Teams, in combinatie met school-app, mail, telefonisch en persoonlijk (bij ruilmomenten van de thuiswerkpakketten);
- Google Hangout en bellen;
- Google Meet sessies;
- Google Classroom, in combinatie met telefoon en videobellen;
- Google Classroom, in combinatie met Google Meet en telefonisch;
- Padlet in combinatie met videobellen, mail en telefoon;
- Zoom;
- Digitale mentorbijeenkomsten en lessen;
- Videobellen;
- videobellen ongeveer 3 keer per week, in combinatie met mail en telefoon;
- Telefoon en internet;
- Telefonisch en via ouderportaal;
- Telefonisch en via digitaal heen-en-weer schrift;
- Brieven.

Eén professional vermeldt dat de verwerking van rekenen en spelling van groep vier tot en met acht op school al voor de schoolsluiting op *devices* werd gedaan. Hierdoor konden de leerlingen thuis vrijwel meteen aan de slag.

Twee professionals die op meerdere scholen werkzaam zijn, merken op dat het onderwijsaanbod verschilt per school: "Ik weet van 1 geval waar de school vrijwel niks deed".

De frequentie waarin scholen contact hebben gehad met leerlingen wisselt sterk:

- Dagelijks;
- Wekelijks bellen met alle leerlingen;
- In wisselende intensiteit;
- Iedere leerling had wekelijks contact met de coach en de vakleerkrachten. Er is contact gezocht met de ouders van leerlingen waarmee moeilijk contact werd gekregen, daarna verliep het contact met leerling weer goed.

Niet met alle leerlingen is (evenveel) contact geweest:

- 1 van de 27 leerlingen is niet wekelijk gecheckt;
- Soms met veel inspanning en met wisselend succes;
- 2 leerlingen bleken van de radar verdwenen;
- Niet alle leerlingen hebben laptops;
- Er is alleen contact geweest met de leerlingen die online te bereiken waren;
- Met 1 gezin is geen contact geweest. Voor de schoolsluiting was al een conflict, omdat de kinderen er niet veel waren en geen huiswerk maakten;
- Uiteindelijk hebben we alle leerlingen op een of andere manier kunnen bereiken.

Samengevat blijken de meningen te verschillen over de vraag in hoeverre scholen tijdens de schoolsluiting daadwerkelijk onderwijs hebben gegeven. 66% van de leerlingen geeft aan dat (na een aanloopperiode) elke dag onderwijs is aangeboden, tegen 76% van de ouders en 87% van de professionals. Het contact tussen school en leerlingen verschilt per school in intensiteit. De school maakt hierbij gebruik van verschillende (combinaties) hulpmiddelen. Enkele professionals die op meerdere scholen werkzaam zijn, merken op dat het onderwijsaanbod per school sterk kan verschillen. Ook de frequentie waarin scholen contact hebben gehad met de leerlingen wisselt sterk, van dagelijks tot wekelijks.

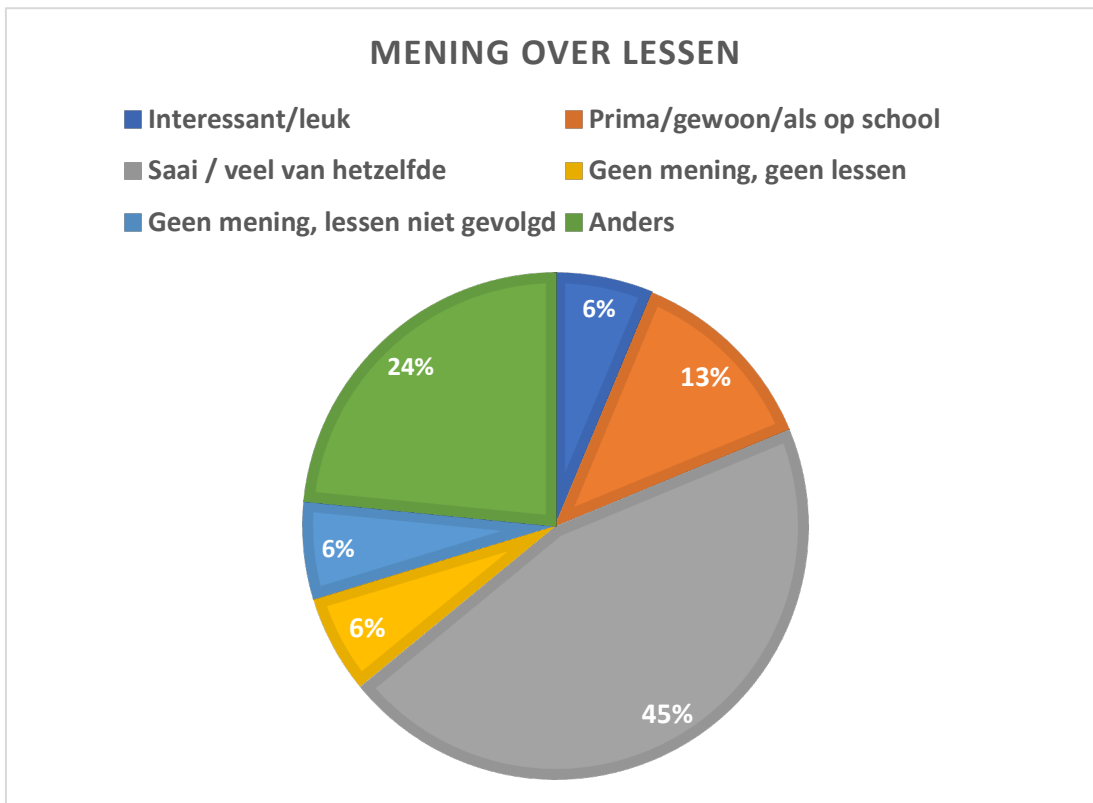
In het volgende wordt ingegaan op wat en hoeveel er is geleerd van het schoolwerk.

3.3 Geleerd van schoolwerk

Zowel leerlingen als ouders geven aan dat niet alle leerlingen de gegeven lessen hebben gevolgd. 70-80% van de leerlingen heeft alle of veel lessen gevolgd.

Lessen gevolgd	Leerlingen (%)	Ouders (%)
Ja, elke les	48	61
Niet elke dag, maar wel vaak	23	24
Soms	13	8
Nee, maar had het kunnen doen	3	4
Nee, want geen computer/internet	2	0
Nee, want geen rustige plaats om te werken	0	0
Nee, want moest voor anderen zorgen	0	0
Anders	11	0
Weet niet	-	3
Totaal	100	100

Over de gevolgde lessen is 19% van de leerlingen (wel) tevreden. Daartegenover staat dat 45% de lessen saai vindt of veel van hetzelfde. 12% heeft geen lessen aangeboden gekregen of heeft deze niet gevolgd. 24% heeft een andere mening over de lessen.

Mening over lessen van de leerlingen bij de categorie "Anders"	
Minpunten	Teveel instructie
	Lessen op de computer niet zo leuk
	Niet erg leuk
	Het was anders en je ziet je vriendjes niet goed
	Veel te kinderachtig
	Ik heb mijn eigen maatwerk dat was best lastig want ik kreeg niet veel uitleg
	Slecht vorm gegeven
	Een beetje raar dat ik juf niet echt zag
	Voor ieder vak 1 uur les pwk, maar doen soms doen alsnog niks -> dus nutteloos, maar de wel gegeven lessen waren nuttig
	Het ging langzaam
	Niet leuk
Pluspunten	De doe-dingen vond ik leuk
	Leuker dan op school maar nog niet echt leuk ofzo. Tussen 'Leuk' en 'Net als op school' in
	Beter want ik hoef nu niet op school te zitten
	Leuk om de juf/klas te zien

72% van de ouders is van mening dat hun kind heeft geprofiteerd van het onderwijs tijdens de schoolsluiting. Hiervan geeft 45% aan dat (redelijk) veel is geleerd van het schoolwerk en 27% beoordeelt het geleerde als niet veel, maar ook niet weinig.

Hoeveel geleerd van schoolwerk	Ouders (%)
Veel	21
Redelijk veel	24
Niet veel, maar ook niet weinig	27
Weinig	22
Niets	4
Mijn kind heeft geen onderwijs van school gevolgd	2
Weet niet	0
Totaal	100

Leerlingen (LI) en ouders (O) is gevraagd naar hun mening over het maken van het schoolwerk door hen de volgende stellingen voor te leggen.

LI/O	Stellingen	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	Totaal
LI	Ik vind het leuk om schoolwerk te maken	34	20	24	17	5	100
O	Mijn kind vindt het leuk om schoolwerk te maken	22	22	27	23	6	100
LI	Ik begin pas aan schoolwerk als ouder het tegen mij zegt	20	19	25	19	17	100
O	Mijn kind gaat niet uit zichzelf aan schoolwerk	17	25	13	25	20	100
LI	Het werk van school vind ik moeilijk	47	20	22	6	5	100
O	Mijn kind vindt schoolwerk in het algemeen moeilijk	47	30	13	7	3	100
LI	Ik doe geen werk voor school	61	14	14	5	6	100
O	Mijn kind heeft geen werk voor school gedaan	64	21	8	3	4	100
LI	Meestal heb ik geen zin in schoolwerk	16	9	17	24	34	100
LI	Ik vind het schoolwerk makkelijk	11	5	25	22	37	100
O	Mijn kind is heel leergierig	5	5	19	32	39	100

Uit de stellingen komt het volgende beeld naar voren:

- 54% van de leerlingen vindt het (*helemaal*) *niet leuk* om schoolwerk te maken. 44% van de ouders deelt ditzelfde beeld.
- Rond de 40% van de leerlingen begint *uit zichzelf* aan het schoolwerk en een ongeveer even groot deel begint *niet uit zichzelf*.
- 67% van de leerlingen vindt aan het schoolwerk (*helemaal*) *niet moeilijk*. 77% van de ouders denkt hier hetzelfde over.
- 75% van de leerlingen doet (*veel*) *werk voor school*. 85% meldt hetzelfde over hun kind.
- 58% van de leerlingen is het (*helemaal*) *eens* met de stelling meestal geen zin te hebben in schoolwerk.

- 59% van de leerlingen vindt het schoolwerk makkelijk.
- 71% van de ouders geeft aan dat hun kind *heel (erg) leergierig* is.

De leerlingen is gevraagd hoeveel zij tijdens het thuisonderwijs hebben geleerd.

Tijdens het thuisonderwijs heb ik	Leerlingen (%)
Meer geleerd dan anders op school	53
Minder geleerd dan anders op school	22
Evenveel geleerd dan anders op school	20
Niets geleerd	5
Totaal	100

73% van de leerlingen meldt thuis *evenveel of meer geleerd* te hebben dan anders op school. Enkele opmerkingen van degenen die aangeven thuis meer geleerd te hebben:

- Mijn moeder heeft heel veel leuke extra dingen voor mij geregeld. Daar leerde ik tenminste van.
- Het is rustiger thuis, zodat me beter kon concentreren.
- Ja, want ik mag het nu zelf uitzoeken. Daarom deed ik niet mee aan de lessen.
- Ik heb nu meer Engels geleerd, ik heb geleerd parcoursen te maken. Ik heb geleerd een weektaak op papier te gebruiken.

Sommigen hebben thuis juist minder geleerd dan op school. Opmerkingen hierbij:

- ik hoefde minder te maken.
- veel moet je zelf maar zien uit te vogelen.
- Doordat je nog niet weet wanneer je een toets zult krijgen ga ik wel mijn maakwerk doen, maar niet het leerwerk. En ik mis de lessen ook wel heel erg. 1 uur per week per vak is echt te weinig en soms wordt er dan ook nog eens niks gedaan en dan heb je helemaal geen les.
- Thuis gaat het makkelijker omdat het thuis rustig is.

Ouders kijken niet negatief terug op het geleerde tijdens de schoolsluiting.

Mening ouders	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	Totaal
Mijn kind heeft naast schoolwerk veel andere dingen geleerd	4	8	21	32	35	100
Mijn kind heeft achterstand opgelopen door de schoolsluiting	63	16	11	7	3	100
Mijn kind loopt na de schoolsluiting ver(der) voor op klasgenoten	17	15	31	19	18	100

Van de ouders meent:

- 67% dat het kind naast schoolwerk (heel) veel andere dingen heeft geleerd;
- 79% dat het kind (helemaal) geen achterstand heeft opgelopen door de schoolsluiting;
- Net iets meer dan 1/3 meent dat hun kind na de schoolsluiting ver(der) voorloopt op klasgenoten, net iets minder dan 1/3 meent van niet en een even groot deel is neutraal hierover.

Samengevat blijkt dat 70-80% van de leerlingen alle of veel lessen heeft gevolgd en dat relatief veel leerlingen de lessen saai / veel van hetzelfde vinden. Meer dan de helft van de leerlingen vindt het (helemaal) niet leuk om schoolwerk te maken en heeft er ook meestal geen zin in. Ruim tweederde vindt het schoolwerk (helemaal) niet moeilijk. Desalniettemin meldt driekwart van de leerlingen veel voor school te doen, een beeld dat door 85% van de ouders wordt onderschreven.

Bijna driekwart van de ouders is van mening dat hun kind heeft geprofiteerd van het onderwijs tijdens de schoolsluiting, in die zin dat hun kind (redelijk) veel en niet weinig heeft geleerd. Ruim tweederde van de ouders denkt dat het kind thuis ook nog (heel) veel andere dingen heeft geleerd. Bijna driekwart van de leerlingen meldt thuis evenveel of meer geleerd te hebben dan anders op school. Bijna driekwart van de ouders beoordeelt hun kind als heel (erg) leergierig. Meer dan driekwart van de ouders is dan ook van mening dat het kind thuis (helemaal) geen achterstand heeft opgelopen.

In het volgende wordt weergegeven wat de leerlingen tijdens de schoolsluiting hebben gemist.

3.4 Gemist tijdens schoolsluiting

Wat hebben de leerlingen tijdens de schoolsluiting gemist naar de mening van de leerlingen en de ouders?

LI/O	Stellingen	Helemaal niet	Niet	Neutraal	Erg	Heel erg	Totaal
LI	Ik mis de sfeer	36	8	25	23	8	100
O	Mijn kind mist de sfeer	16	28	24	16	16	100
LI	Ik mis de leerkracht	27	8	30	23	12	100
O	Mijn kind mist de leerkracht	13	24	30	17	16	100
LI	Ik mis het schoolwerk	50	19	20	8	3	100
O	Mijn kind mist het schoolwerk	5	10	24	29	32	100
LI	Ik mis de klasgenoten	16	8	25	23	28	100
O	Mijn kind mist de klasgenoten	26	33	21	11	9	100
LI	Ik mis de regelmaat	47	14	20	13	6	100
O	Mijn kind mist de regelmaat	12	18	26	25	19	100

De meningen van de ouders en leerlingen komen overeen wat betreft het missen van de sfeer en van de leerkracht:

- 44% van de leerlingen en de ouders geeft aan dat de *sfeer* (helemaal) niet wordt gemist, tegen 31% (leerlingen) en 32% (ouders) die aangeven dat dit (heel) erg wordt gemist.
- 35% van de leerlingen en 37% van de ouders geven aan dat de *leerkracht* (helemaal) niet wordt gemist, tegen 35% (leerlingen) en 33% (ouders) die het gemis als (heel) erg kwalificeren.

Opmerkelijk genoeg lopen de meningen over het gemis van schoolwerk, regelmaat en klasgenoten zeer uiteen:

- 69% van de leerlingen mist het *schoolwerk* (helemaal) niet, terwijl 61% de ouders denkt dat het kind dit (heel) erg mist.
- 61% van de leerlingen mist de *regelmaat* (helemaal) niet, terwijl 44% de ouders denkt dat het kind dit (heel) erg mist.
- 51% van de leerlingen mist de *klasgenoten* (heel) erg, terwijl 59% de ouders denkt dat het kind deze (helemaal) niet mist.

De leerlingen missen duidelijk het meest hun klasgenoten tijdens de schoolsluiting.

Hebben de leerlingen zin om na de schoolsluiting weer naar school te gaan?

Hoeveel zin hebben leerlingen om weer naar school te gaan	Leerlingen (%)	Ouders (%)
Helemaal geen zin	25	27
Een beetje zin	25	12
Neutraal	20	18
Best wel zin	6	22
Veel zin	24	21
Totaal	100	100

Van de leerlingen heeft een kwart *helemaal geen zin*, een kwart een *beetje zin* en bijna een kwart juist *veel zin* om na de schoolsluiting weer naar school te gaan. De ouders schatten dit iets anders in, maar in de uiterste categorieën komen de scores redelijk overeen. Ouders verwachten dat ruim een kwart *helemaal geen zin* heeft in school en iets meer dan een vijfde *veel zin*.

Samengevat blijkt dat 44% van de leerlingen de *sfeer* van school (helemaal) niet mist, 35% mist de *leerkracht* (heel) erg en 35% (helemaal) niet. De ouders maken ongeveer dezelfde inschatting.

Over het gemis van schoolwerk, regelmaat en klasgenoten zijn de inschattingen van de leerlingen en de ouders geheel verschillend. Terwijl 69% van de leerlingen aangeeft het *schoolwerk* (helemaal) niet te missen en 61% de *regelmaat* (helemaal) niet mist, denken de ouders hier heel anders over. Hetzelfde geldt voor het missen van de *klasgenoten*. 51% van de leerlingen mist de *klasgenoten* (heel) erg, terwijl 59% van de ouders denkt dat het kind deze juist (helemaal) niet mist. Leerlingen missen tijdens de schoolsluiting hun klasgenoten duidelijk het meest.

Van de leerlingen heeft de helft *helemaal geen zin* of *een beetje zin* om weer naar school te gaan, bijna een kwart heeft hier juist *veel zin* in.

In het volgende wordt ingegaan op de *verwachtingen en de zorgen van professionals*.

3.5 Verwachting en zorgen professionals

Verwachten professionals dat leerlingen tijdens de schoolsluiting een achterstand of voorsprong oplopen?

Verwachting professionals		
Verwachte % lIn	Achterstand	Voorsprong
Geen enkele	14	5
Minder dan 10%	51	45
Tussen de 10 en 30%	28	30
Tussen de 30 en 60%	6	15
Tussen de 60 en 90%	-	1
Meer dan 90%	1	1
Alle	-	3
Totaal	100	100

93% van de professionals denkt dat minder dan 30% van de leerlingen een achterstand oploopt tijdens de schoolsluiting. 80% van de professionals vermoedt dat minder dan 30% na de schoolsluiting een voorsprong hebben.

Waar zoeken professionals de oorzaak van de achterstand?

Verwachting professionals						
Achterstand doordat lIn thuis	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	Totaal
Niet beschikken over computer/internet	62	18	5	14	1	100
Geen rustige plaats hebben om te werken	30	8	19	40	3	100
Voor anderen moesten zorgen	58	15	12	15	0	100
Onvoldoende hulp krijgen bij hun huiswerk	19	8	14	43	16	100
Onvoldoende stimulans hebben om aan het werk te gaan	16	7	17	42	18	100

Professionals verwachten dat achterstanden door thuiswerken (*helemaal*) *niet* worden veroorzaakt door:

- het niet beschikken over computer / internet: 80% (helemaal) oneens;
- het zorgen voor anderen: 73% (helemaal) oneens.

Eerder wordt gedacht aan: de afwezigheid van een rustige plaats om thuis te werken: 43% (helemaal) eens.

De meerderheid zoekt de oorzaak echter in:

- onvoldoende stimulans om aan het werk te gaan: 60% (helemaal) eens;
- onvoldoende hulp bij huiswerk: 59% (helemaal) eens.

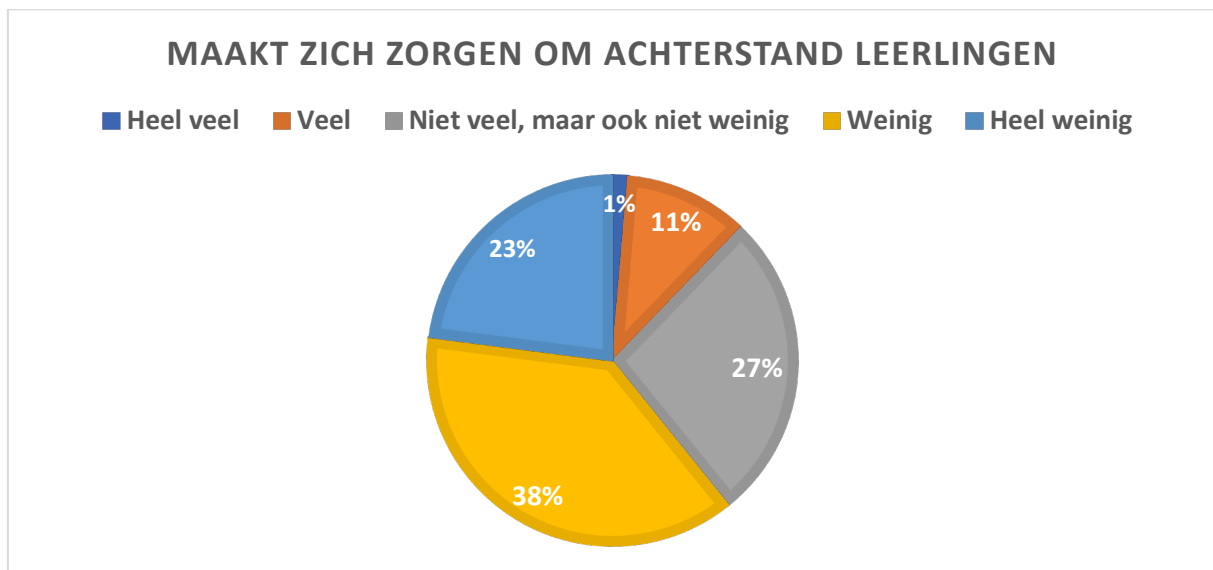
Twee professionals merkten op bij het antwoord “niet beschikken over computer/internet”:

- In dat geval hebben ze hulpmiddelen van school gekregen
- Kregen Chromebook van school

En bij het punt “onvoldoende hulp bij hun huiswerk”:

- Wel hulp, maar misschien niet de juiste hulp.
- Ouders willen wel helpen, maar weten niet hoe of hebben geen tijd.

Van de professionals maakt 61% maakt zich (heel) weinig zorgen over een mogelijke achterstand van de leerlingen door de schoolsluiting. 39% maakt zich in meer of mindere mate zorgen.

Waar zoeken professionals de oorzaak van de voorsprong van leerlingen?

Verwachting professionals						
Voorsprong doordat In thuis	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	Totaal
Veel hulp/begeleiding krijgen bij hun huiswerk	11	4	16	43	26	100
Veel extra leerwerk aangeboden krijgen	16	23	26	28	7	100
Hun eigen hoge tempo kunnen aanhouden	7	7	8	44	34	100

Van de professionals verwacht 78% dat de voorsprong van de leerlingen wordt veroorzaakt, omdat zij hun eigen hoge tempo kunnen aanhouden. 69% verwacht dit, doordat de leerlingen veel hulp / begeleiding krijgen bij hun huiswerk. De oorzaak wordt niet zozeer gelegd bij het aanbod aan veel extra leerwerk in de thuissituatie.

Overige door professionals genoemde redenen voor verwachte voorsprong leerlingen
Meer rust thuis dan op school (3 maal genoemd)
Minder prikkels (3 maal genoemd)
Er in sommige gevallen eindelijk gecompact werd door de thuisklas leerkracht, nadat ouders ontdekten dat de leerling doodongelukkig werd van het gewone werk
Sommige IIn binnen het SO functioneren lastig binnen een groep (schoolse setting) in de eigen vertrouwde omgeving zijn er andere prikkels die vertrouwd zijn. Dit laat sommige IIn beter tot werken komen zo leek het. Daar komt bij dat er meer 1 op 1 aandacht was van ouders en de leerkracht op afstand
vrijheid en autonomie ervaren
Weinig herhaling. Veel andere dingen aangeboden hebben gekregen zoals schaken, dammen, Engels, kunstgeschiedenis en andere uitdagende opdrachten.
Veel 1 op 1 hulp
Zelf konden kiezen of met hulp wat belangrijk is en wat minder. Op maat gekeken naar het werk
Veel beter gezien worden, waardoor hun behoeften veel beter in kaart gebracht konden worden door de ouders.
Eigen goede werkhouding en ouders die dit stimuleren of mogelijk maken
Schoolgang was juist een belemmering die nu wegvalt, online was juist een passend traject
Intrinsieke motivatie hebben
veel andere dingen leren, geen schoolvakken
Extra uitdagingen aangingen

Samengevat verwachten nagenoeg alle professionals dat minder dan 30% van de leerlingen een achterstand oploopt tijdens de schoolsluiting. 80% van de professionals schat in dat minder dan 30% van de leerlingen een voorsprong zal hebben bij terugkeer op school. 61% van de professionals maakt zich (heel) weinig zorgen over een mogelijke achterstand van de leerlingen.

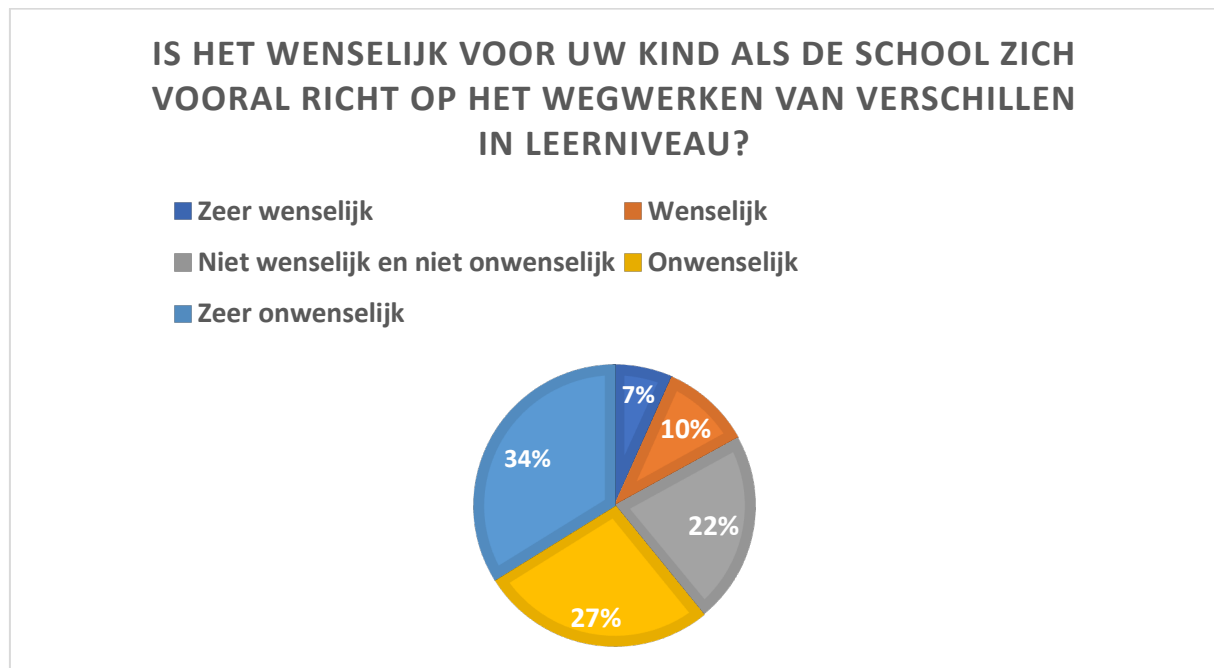
Een ruime meerderheid van de professionals zoekt de oorzaak voor achterstanden door thuiswerken in (a) onvoldoende stimulans om aan het werk te gaan en (b) onvoldoende hulp bij huiswerk. Ook wordt gedacht aan (c) afwezigheid van een rustige plaats om thuis te werken. Daarentegen worden het minst vaak als oorzaak aangewezen (d) het zorgen voor anderen of (e) het niet beschikken over computer / internet.

Bijna 80% van de professionals verwacht dat leerlingen thuis een voorsprong oplopen doordat leerlingen hun eigen hoge tempo kunnen aanhouden. Ruim tweederde denkt dat dit komt doordat zij veel hulp / begeleiding krijgen bij hun huiswerk.

Ten slotte wordt ingegaan op de *wensen* ten aanzien van het *schoolbeleid* nadat de scholen weer zijn geopend.

3.6 Wenselijkheid na de schoolsluiting

De ouders is de vraag gesteld hoe wenselijk zij het *voor hun kind* vinden als na de schoolsluiting de nadruk wordt gelegd op het wegwerken van de verschillen in het leerniveau tussen leerlingen.

17% van de ouders acht het (*zeer*) *wenselijk voor hun kind* als de nadruk komt te liggen op het wegwerken van de verschillen in het leerniveau, 22% vindt het *niet wenselijk en niet onwenselijk* en 61% acht dit (*zeer*) *onwenselijk*. Verschillende ouders hebben bij hun antwoord een toelichting gegeven.

Toelichting van ouders die verschillen wegwerken voor hun kind (zeer) wenselijk vinden
1. Kinderen hebben nu al 30% van de normale lessen gemist
2. Voor de sluiting deed de school dit ook al
3. *Dit is zeer wenselijk voor de kinderen met een achterstand, maar er moet tegelijkertijd ook een leerlijn zijn voor ons kind
4. *Mijn kind heeft geen onderwijs gekregen omdat men handelingsverlegen is. Ook werden geen aanpassingen gedaan aan het onderwijs voor ons kind, alles werd geweigerd. Nu gebeurt dat voor andere leerlingen wel. Nu de meerderheid er last van heeft kan het wel
5. Als die verschillen in ontwikkelingsniveau er zijn, maar in de praktijk gebeurde dit wegwerken van de verschillen voor de schoolsluiting ook niet
6. *Ons hoogbegaafde kind liep al vast
7. *Regulier onderwijs past niet bij mijn kind. Hier werd en wordt niets mee gedaan. Mijn kind gaat van school. Deze school doet niet aan zorgplicht. Na schoolsluiting volgt mijn kind VWO via thuisstudie NHA. Wat een gelukkig kind is het nu
8. Ons kind loopt al voor, nu is de voorsprong nog verder opgelopen. Fijn als de rest gewoon bij is. Anders nog meer herhaling; waar ons kind als zo'n hekel aan heeft

Van de 84 ouders die het wegwerken van verschillen voor hun kind (zeer) wenselijk vinden, hebben 8 (ofwel 9,5%) een toelichting gegeven. Opvallend aan deze 8 toelichtingen is dat tenminste 4 van de argumenten (met *) niet stroken met de aard van het gegeven

antwoord. Hierin geven de ouders aan dat het eigen kind (ver) voorloopt en dat het wegwerken van verschillen niet wenselijk is voor hun kind.

Toelichting van ouders die verschillen wegwerken voor hun kind niet wenselijk en niet onwenselijk vinden	
1.	Mijn kind heeft de leerachterstand deels ingelopen, heeft thuis meer rust dan op school. Mondeling toetsen afnemen is waar ze zich nu op kunnen gaan richten
2.	Voor mijn kind maakt het niet uit, wel voor andere kinderen belangrijk
3.	Bij SBO wordt gewerkt op eigen niveau
4.	Ieder kind werkt op eigen niveau
5.	*Mijn kind heeft niet gekozen voor schoolsluiting en mijn kind loopt voor
6.	Dat lukt toch niet in 8 weken parttime onderwijs...
7.	Elk kind leert in zijn eigen tempo. Het is prettig als mijn kind mee kan komen en het tempo bij kan houden, maar ik vind het vooral belangrijk dat het met plezier naar school gaat en gezien wordt (met zijn adhd)
8.	*Als klassikaal de stof nogmaals herhaald wordt voor iedereen zal mijn kind zich enorm gaan vervelen en ergeren. Gerichte bijspijkeracties voor enkele leerlingen is een beter idee
9.	*Voor ons kind niet maar ik kan me voorstellen dat het voor sommige kinderen wel zo is
10.	Er zijn al verschillen, dat is niet anders
11.	*Niet richten op de verschillen. Wel extra aandacht voor haar lezen en extra aandacht voor voldoende uitdaging omdat het dan leuk is om te leren. Niet vanwege verschillen
12.	Er zijn tussen gr1 en gr8 amper verschillen door het arrogante gedrag van divers personeel. Ze moeten de lessen, de insteek, het gedachtegoed en het personeel gaan moderniseren
13.	Het lijkt mij na 8 weken sluiting dat er eerst een "nieuw normaal" gevonden moet worden
14.	Op deze leeftijd is blijven aanbieden waar het kind aan toe is zeer wenselijk
15.	*Ze moeten zorgen dat elke individuele leerling weer op zijn eigen niveau komt
16.	*Mijn kind had voor de schoolsluiting al een voorsprong en die is nog groter geworden. Krijgt het wel voldoende aandacht en aanbod op zijn niveau als bij andere leerlingen juist achterstanden weggewerkt moeten worden?
17.	Mijn kind heeft fulltime hb-onderwijs. Zal niet nodig zijn
18.	*Er zal zeker extra aandacht moeten zijn voor kinderen die (mee) achterop geraakt zijn, maar dit mag niet ten koste gaan van de kinderen die makkelijk(er) leren
19.	*Laat iedereen lekker op zijn eigen niveau
20.	*Maatwerk is nodig
21.	Als dit betekent dat mijn kind extra hulp krijgt bij het rekenen, lijkt me dit prima
22.	Ons kind krijgt onderwijs redelijk op niveau, dus het niveau van de rest maakt minder uit
23.	Ik denk niet dat er veel verschil zal zijn in de klas

Van de 110 ouders die het wegwerken van verschillen niet wenselijk en niet onwenselijk vinden voor hun kind, hebben 23 (ofwel 20,9%) een toelichting gegeven. Hieruit blijkt dat tenminste 9 van de argumenten (met *) niet stroken met de aard van het gegeven antwoord. Deze ouders wensen maatwerk voor hun kind. Van deze 9 ouders geven er ten minste 5 aan dat hun eigen kind (ver) voorloopt.

Toelichting van ouders die verschillen wegwerken voor hun kind (zeer) onwenselijk vinden	
1.	Ik zou graag zien dat het aanbod meer gepersonaliseerd wordt
2.	*Lukt niet en gaat niet lukken om de verschillen in ontwikkelingsniveau weg te werken. Zorg dat ieder zich op zijn eigen niveau mag ontwikkelen. De aandacht zal nu gaan naar de zwakke leerlingen waarin de kinderen met andere behoeftes vergeten zullen worden
3.	Mijn kind zit in groep 8. Zoveel hebben ze niet gemist. Wie weet lukt het nog om de musical door te laten gaan

Toelichting van ouders die verschillen wegwerken voor hun kind (zeer) onwenselijk vinden	
4.	*Er spelen al langer typische hoogbegaafdheidsproblemen bij mijn kind en die zijn het gehele jaar al zo goed als niet aangepakt. Deze zijn wel onderkend maar “men kan er steeds niets mee”. Laat ze daar liever op gaan werken, dan komt de rest vanzelf wel
5.	*Onwenselijk omdat mijn kind dan extra moet wachten op de rest van de klas
6.	Ze moeten ieder kind op eigen niveau zoveel mogelijk helpen/aanbieden het gaat niet om “iedereen hetzelfde”
7.	Mijn kind heeft ruimte nodig voor de eigen interesses en die liggen in de zaakvakken die de school nu niet aanbiedt. Waarschijnlijk is hier straks minder ruimte voor
8.	Door de manier van invulling zal het opstarten van de school juist voor een onveiliger gevoel zorgen bij mijn kind en ervoor zorgen dat het minder aan leren toekomt
9.	Elk kind heeft een eigen niveau
10.	*Het niveau van mijn kind ligt niet in de buurt van de klasgenoten (onderpresteerder)
11.	Laat men zich richten op de structuur. We hebben toch al gehoord dat ze de hele klas willen laten zitten en het jaar overdoen
12.	Ik hoop dat de school gewoon verder gaan op het niveau van het kind. Gemiddelde kind is een onzinnig sprookje waar veel kinderen over- en ondervraagd worden. Niet doen dus
13.	*Voor mijn kind zou het beter zijn als er gewoon door wordt gegaan met de leerstof en met extra verrijking
14.	Vooraf werken aan sfeer en musical, samen goed groep 8 afsluiten
15.	Ik vermoed niet dat ons kind een achterstand heeft opgelopen, ik zou het fijn vinden als het door kan waar het is gebleven en niet alle tijd en aandacht gaat naar de kinderen die een achterstand hebben opgelopen
16.	Alleen extra hulp aanbieden voor degenen die het nodig hebben
17.	Hulp aanbieden indien achterstand
18.	Ik vind dat ze verder moeten op het niveau waar ieder kind nu zit en eventueel extra aandacht besteden als dat nodig is
19.	*Mijn kind loopt inmiddels 1 school jaar voor
20.	Ik wil dat ze vooral ervoor zorgen dat mijn kind zich veilig voelt op school. De rest komt vanzelf wel
21.	Het niveau is in groep 8 al bekend, focussen op creatieve activiteiten, ze hebben elkaar als klasgenoten gemist, speel hierop in. Lesmateriaal sociaal/emotioneel/muziek/sport is ook heel erg belangrijk. De focus ligt teveel op rekenen en taal. Overige vakken zoals aardrijkskunde, geschiedenis is veel interessanter en daar leren ze ook weer veel van
22.	De school moet naar het kind zelf kijken wat ze kunnen
23.	*Ze zouden elk kind evenveel aandacht moeten geven. Mijn kind loopt voor en wordt vrees ik de dupe van de achterstand
24.	*Mijn kind wil vooral zijn eigen tempo bepalen en wordt nu steeds geremd
25.	*Ze lopen ver voor, en hebben voor Nederlands passend onderwijs nodig wat ze op school minimaal krijgen en we thuis uitstekend hebben kunnen doen
26.	*Dan heeft mijn kind weinig meer te doen, lijkt me beter om ieder op eigen niveau verder te gaan
27.	*In mijn ogen niet van toepassing. Er is eerder een voorsprong ontstaan door de een op een begeleiding
28.	*Mijn kind loopt behoorlijk voor en als de focus komt op wegwerken van verschillen, vrees ik dat het zich nog meer gaat vervelen op school
29.	Er zijn altijd al (grote) verschillen per leerling, die moet je niet willen wegwerken. Beter afstemmen op ondersteuningsbehoefte per leerling
30.	*Thuisonderwijs zou meer moeten kunnen. Mijn kind gaat niet graag naar school, is meestal zeer ongemotiveerd. Nu een totaal ander kind. Zeer gemotiveerd, top humeur. Geen boze buien als hij uit school komt etc etc....
31.	Kijk eerst naar hoe 't met de kids gaat. Alle kinderen zijn thuiszitters geweest nu. Als de Kids weer lekker in hun vel zitten, komt dat leren vanzelf wel weer
32.	Ieder kind op eigen niveau verder

Toelichting van ouders die verschillen wegwerken voor hun kind (zeer) onwenselijk vinden	
33.	*Kind heeft een grote voorsprong op de klas, deze is toegenomen afgelopen weken. Kind wordt ongelukkig van tempo en niveau van de klas. Ook bij thuis werken heeft hij eigen aangepaste planning gebruikt met veel compacte en verrijken
34.	Ieder kind moet op eigen niveau kunnen werken
35.	*Ja, want mijn kind heeft meer geleerd en gedaan binnen dezelfde onderwijs tijd dan het hele afgelopen schooljaar. Terug naar school betekent een terugval in leertempo
36.	Dit schooljaar is voor mijn kind verloren, volgend jaar moet het opnieuw naar de brugklas
37.	Absoluut geen druk leggen. Kind vindt het al spannend genoeg om met de (onnatuurlijke) maatregelen weer die school in te gaan
38.	Heel onwenselijk want niet iedereen kan even snel leren en de verschillen worden dan alleen maar groter
39.	Elk kind moet vooruit gaan maar elk op zijn/haar niveau; van de beste leerlingen kun je niet verwachten dat ze stil blijven staan of dat ze moeten aanhaken aan het laagste niveau in de klas
40.	Elk kind moet vooruit kunnen gaan; de slimste mogen niet stil staan tot de langzaamste bij zijn
41.	Laat ieder kind op zijn eigen niveau werken
42.	*Mijn kind leert het fijnst als hij het zelf in mag delen met zo min mogelijk instructie
43.	*Mijn kind loopt behoorlijk voor op zijn leeftijdgenoten. Normaal gesproken krijgt het behoorlijk wat extra uitdaging, maar we merkten tijdens de schoolsluiting dat het erg lastig was om deze uitdaging nu ook aan te bieden. Er was een standaard weektaak, waardoor ons kind eigenlijk regelmatig te makkelijk werk moest doen. Wij moesten daardoor als ouders geregeld moeilijkere werkjes en uitdagingen opzoeken, omdat ons kind het echt nodig heeft om zijn tanden ergens in te kunnen zetten (anders is dit onmiddellijk in zijn gedrag terug te zien). Het lijkt ons dus juist heel prettig als ons kind volgende week op school juist weer wordt uitgedaagd en op zijn eigen niveau verder mag werken. Als de juf dan eerst zich moet richten op het wegwerken van niveauverschillen, dan zou ons kind zich wel eens heel erg kunnen gaan vervelen
44.	Op deze school volgt ieder kind zijn eigen ontwikkeling en is het dus normaal dat er grote verschillen zijn
45.	Richt je liever op het welbevinden
46.	*Mijn kind is nog verder voor gaan lopen dan zou dat verloren gaan en het weer in de aanpasmodus gaan
47.	*Dan zou mijn kind het weer heel vervelend en saai gaan vinden
48.	Het probleem is juist dat ze iedereen naar het gemiddelde van het jaarklassensysteem proberen te duwen
49.	Het is niet mogelijk de verschillen in ontwikkelingsniveau tussen leerlingen weg te werken
50.	*Dat zou betekenen dat mijn kind nog meer tegengehouden wordt in zijn ontwikkeling
51.	*Mijn kind loopt voor en dat houden we graag zo. Terug naar school is momenteel een inhoudelijke stap terug. Mijn kind leert thuis veel meer
52.	*Mijn kind loopt vooruit op een formele versnelling. School wil voorlopig richten op de basis met nul afwijkingen. Alle plus- en verrijkingswerk is gestopt (was er tot nu toe wel). Mocht het echt zo zijn dat ons kind zo ver terug wordt gedwongen, dan mag het van ons niet eens terug naar school. Mijn kind wil zelf ook absoluut niet terug
53.	Het is niet haalbaar om de verschillen in ontwikkelingsniveau tussen leerlingen weg te werken. Er wordt teveel tijd besteed aan kinderen die de leerstof niet kunnen volgen en de snelle leerlingen worden vergeten
54.	Het lijkt me verschrikkelijk voor al die kinderen die juist altijd al voor liepen. Daarvoor ging het normale onderwijs al zo langzaam. Ik maak me daar zorgen om
55.	*Mijn kind loopt 3 jaar voor
56.	*Want dan gaat mijn kind zich vervelen doordat het al ver voor liep voor de sluiting. Voor kinderen die achterlopen is het wel wenselijk dus per individu kijken wat nodig is, heeft mijn voorkeur
57.	Er zijn altijd al niveauverschillen geweest, die kun je niet wegwerken. Liever per kind kijken naar ondersteuningsbehoefte en andere manier van lesgeven gaan ontwikkelen

Toelichting van ouders die verschillen wegwerken voor hun kind (zeer) onwenselijk vinden	
58.	*Ieder kind werkt op eigen niveau en daar moet je op verder werken, het is onwenselijk om een leerling die voor de sluiting op gemiddeld of onder niveau lag nu bij mijn kind te trekken. Onhaalbaar
59.	*Ze zien mijn kind steeds verkeerd en benaderen het op een veel te laag niveau waardoor mijn kind zich schikt en steeds lager gaat presteren. Inmiddels absoluut onderpresteren
60.	Vooraf aandacht op welbevinden, een kind loopt niet achter op zijn eigen ontwikkeling, nooit
61.	*Voor andere kinderen, wellicht maar voor mijn kind niet
62.	Dan worden de leerlingen die voorlopen vergeten

Van de 302 ouders die het wegwerken van verschillen (zeer) onwenselijk vinden voor hun kind, hebben 62 (ofwel 20,5%) een toelichting gegeven. Hun toelichting komt daadwerkelijk overeen met de aard van hun antwoord. 27 van deze 62 ouders (43,5%) geven aan, dat hun kind (ver) voorloopt op zijn/haar medeleerlingen (de argumenten met een *).

Wanneer naar de toelichting van alle ouders wordt gekeken bedraagt het aantal (zeer) makkelijk lerenden ten minste 7,3% (4+5+27=36 van de 496).

Hoe wenselijk achten professionals het als na de schoolsluiting de nadruk wordt gelegd op het wegwerken van de verschillen in het leerniveau tussen leerlingen?

Mening professionals						
School moet na de schoolsluiting	Helemaal oneens	Oneens	Neutraal	Eens	Helemaal eens	Totaal
Vooraf In met een achterstand helpen	22	22	24	27	5	100
Zo snel mogelijk niveauverschillen tussen In wegwerken door hen op een gelijk onderwijsniveau te brengen	54	27	8	11	0	100
In die voorlopen, hun mede-In laten helpen	42	28	18	11	1	100
In die voorlopen onderwijs geven dat aansluit op hun ontwikkelingsniveau en hun leerpotentie	5	0	4	30	61	100

44% van de professionals is het (helemaal) oneens met de stelling dat vooral leerlingen met een achterstand geholpen moeten worden na de schoolsluiting, tegen 32% die het hiermee (helemaal) eens is. 81% van de professionals wil (helemaal) dat niet niveauverschillen tussen leerlingen zo snel mogelijk worden weggewerkt en 70% wil (helemaal) niet dat leerlingen die voorlopen hun medeleerlingen moeten helpen. Ten slotte wil 91% van de professionals leerlingen die voorlopen onderwijs geven dat aansluit op hun ontwikkelingsniveau.

Toelichting van professionals bij de stelling "Vooraf leerlingen met een achterstand helpen"
*Daar moet aandacht voor zijn maar er moet aandacht zijn voor alle kinderen
*Alle kinderen verdienen het elke schooldag te leren
Klopt
Uiteraard zal er extra aandacht zijn voor de leerlingen die bepaalde onderdelen uit het lesprogramma van de afgelopen weken (nog) niet goed beheersen. Zij krijgen extra instructie, mogelijkheden om in te oefenen en, indien nodig, extra begeleiding. Dit geldt echter in de normale schoolsituatie ook. Ja, het zou kunnen dat meer leerlingen dan gewoonlijk hulp nodig hebben of dat meer lesdoelen extra aandacht behoeven dan gebruikelijk. Daar zijn we alert op en daar besteden we extra aandacht aan. De

Toelichting van professionals bij de stelling “Vooral leerlingen met een achterstand helpen”

verwachting is echter niet dat ineens grote groepen leerlingen op veel verschillende onderdelen uitvallen of een achterstand hebben opgelopen. We vertrouwen er op dat het online onderwijs dat we hebben geboden, met alle instructie en de mogelijkheden om vragen te stellen, voor een groot deel van onze leerlingen afdoende was om het reguliere schoolprogramma (dat wij zoveel mogelijk hebben gevolgd) te kunnen bijhouden. Uiteraard wordt dit na 11 mei goed gemonitord (d.m.v. gesprekken, observaties, toetsen etc.) en bieden we extra hulp waar nodig

Toelichting van professionals bij “Zo snel mogelijk niveauverschillen tussen leerlingen wegwerken door hen op een gelijk onderwijsniveau te brengen”

Onmogelijk, dan zouden begaafde kinderen niet mogen groeien

Er zijn altijd niveau verschillen, die kun je niet wegwerken

We gaan allereerst inzetten op het sociale aspect van de groep. We bieden de basis aan voor de volgende groep

Er was al geen gelijk niveau en dat zal er ook nooit zijn. Dat hoeft ook niet

Ik werk verschillen niet weg, ik pas mijn onderwijs aan

Hoeft niet er bestaan altijd verschillen

Er is altijd sprake van niveauverschillen bij leerlingen, daarom stromen ze ook op verschillende niveaus uit naar het voortgezet onderwijs. Ons doel is om in ieder kind het beste naar boven te halen (ieder op zijn of haar eigen niveau) en om hun talenten te stimuleren. Natuurlijk proberen we daarbij een zo'n stevig mogelijke basis te leggen en zoveel mogelijk kennis en vaardigheden aan te leren. Maar het doel is nooit geweest om ieder kind op een gelijk onderwijsniveau te brengen, dan zou je volkomen voorbij gaan aan de eigenheid, talenten, niveau en mogelijkheden van ieder kind;

Er blijft altijd niveau verschil! Dat moet je gewoon accepteren

We gaan allereerst inzetten op het sociale aspect van de groep. We bieden de basis aan voor de volgende groep

Toelichting van professionals bij “Leerlingen die voorlopen, hun medeleerlingen laten helpen”:

Nee, zij hebben ook het recht om te leren en hun welbevinden hangt samen met een passend onderwijsaanbod vol uitdagingen

Dat lijkt me niet hun taak

Soms, als dit goed is voor zowel de helper als het geholpen kind

Kan COOP

Dit kan soms voorkomen, maar niet structureel en zeker ook niet als vervanging van de begeleiding van de leerkracht

We gaan allereerst inzetten op het sociale aspect van de groep. We bieden de basis aan voor de volgende groep

Toelichting van professionals bij “Leerlingen die voorlopen onderwijs geven dat aansluit op hun ontwikkelingsniveau en hun leerpotentie”

Zeker! In veel gevallen hebben ze dat tijdens de sluiting niet gehad

Dit doen wij al in toenemende mate

Dit probeer ik altijd

Zeker

Maar dit deden we altijd al!

We gaan allereerst inzetten op het sociale aspect van de groep. We bieden de basis aan voor de volgende groep

Samengevat geeft 61% van de ouders aan het (*zeer*) *onwenselijk voor hun kind* te vinden als na de schoolsluiting de nadruk komt te liggen op het wegwerken van de verschillen in het leerniveau. Dit lijkt echter een onderschatting, aangezien verschillende ouders die aangeven het wegwerken van deze verschillen *niet wenselijk en niet onwenselijk* en (*zeer*) *wenselijk* te vinden in hun toelichting argumenten hanteren die niet stroken met de aard van dit antwoord.

De ouders van ten minste 36 van de 496 kinderen (7,3%) geven aan, dat hun kind (ver) voorloopt op zijn/haar medeleerlingen.

Van de professionals is 44% het (*helemaal*) *oneens* en 32% het (*helemaal*) *eens* met de stelling dat na de schoolsluiting vooral leerlingen met een achterstand geholpen moeten worden als zij weer naar school gaan. De meeste professionals (81%) willen (*helemaal*) *niet* dat dat niveauverschillen tussen leerlingen zo snel mogelijk worden weggewerkt en 70% wil (*helemaal*) *niet* dat leerlingen die voorlopen hun medeleerlingen moeten helpen. Nagenoeg alle professionals (91%) zijn van mening dat de school na de schoolsluiting ook leerlingen die voorlopen onderwijs moet geven dat aansluit op hun ontwikkelingsniveau.

In het volgende hoofdstuk worden conclusies getrokken op basis van de enquêteresultaten.

4 Conclusies en beantwoording onderzoeksvraag

In § 4.1 zijn de conclusies van de enquête opgenomen, waarna in § 4.2 de onderzoeksvraag is beantwoord.

4.1 Conclusies

Verreweg de meeste respondenten zijn betrokken bij het basisonderwijs. Van de professionals is tweederde leerkracht/docent. De meesten zijn werkzaam in het reguliere onderwijs. Ruim 6% van de leerlingen geeft aan (deels) thuiszitters te zijn en bijna 7% van de ouders meldt dat hun kind (deels) thuiszitter is.

Uit de opmerkingen en toelichtingen van leerlingen, ouders en professionals komt het beeld naar voren dat (zeer) makkelijk lerende of (hoog)begaafde leerlingen en respondenten die zich met hen bezig houden, oververtegenwoordigd zijn. Zo is uit opmerkingen en toelichtingen van ouders is af te leiden dat ten minste 7,3% van hun kinderen behoort tot de groep (zeer) makkelijk lerenden. Van de professionals heeft 10,8% specifieke aandacht voor deze groep.

Over de vraag in hoeverre scholen tijdens de schoolsluiting daadwerkelijk onderwijs hebben gegeven, verschillen de meningen. 66% van de leerlingen geeft aan dat (na een aanloopperiode) elke dag onderwijs is aangeboden, tegen 76% van de ouders en 87% van de professionals. De contacten tussen school en leerlingen verschillen per school in intensiteit en frequentie. Scholen maken hierbij gebruik van verschillende (combinaties) van hulpmiddelen.

Niet alle leerlingen hebben alle lessen gevolgd. 70-80% van de leerlingen meldt alle of veel lessen te hebben gevolgd.

Bijna driekwart van de ouders is van mening dat hun kind heeft geprofiteerd van het onderwijs tijdens de schoolsluiting. Zij geven aan dat hun kind (redelijk) veel en niet weinig heeft geleerd. Daarnaast heeft het kind thuis ook nog (heel) veel andere dingen geleerd, zo geeft ruim tweederde van de ouders aan. Bijna driekwart van de leerlingen beaamt dit en meent thuis evenveel of meer geleerd te hebben dan anders op school. Volgens 71% van de ouders is hun kind heel (erg) leergierig. Naar de mening van meer dan driekwart van de ouders heeft het kind thuis (helemaal) geen achterstand heeft opgelopen.

Relatief veel leerlingen (45%) geeft aan de lessen saai / veel van hetzelfde te vinden. Ruim tweederde van de leerlingen vindt het schoolwerk (helemaal) niet moeilijk. Hoewel meer dan de helft van de leerlingen aangeeft het (helemaal) niet leuk te vinden om schoolwerk te maken, meldt driekwart van de leerlingen veel voor school te doen. Dit laatste wordt door 85% van de ouders onderschreven.

Leerlingen missen hun klasgenoten duidelijk het meest tijdens de schoolsluiting (51%). Daarentegen mist 69% van de leerlingen het schoolwerk (helemaal) niet en 61% de regelmaat (helemaal) niet. Ouders schatten het gemis van hun kind op deze punten heel anders in.

Van de leerlingen heeft de helft helemaal geen zin of een beetje zin om weer naar school te gaan, bijna een kwart heeft juist veel zin.

Nagenoeg alle professionals verwachten dat minder dan 30% van de leerlingen een achterstand oploopt tijdens de schoolsluiting en 80% schat in dat minder dan 30% een voorsprong oploopt.

Een ruime meerderheid van de professionals zoekt de oorzaak voor achterstanden door thuiswerken in (a) onvoldoende stimulans om aan het werk te gaan en (b) onvoldoende hulp bij huiswerk. Ook wordt gedacht aan (c) afwezigheid van een rustige plaats om thuis te werken. Daarentegen worden (d) het zorgen voor anderen of (e) het niet beschikken over computer / internet, niet vaak als oorzaak voor verwachte achterstanden aangewezen.

Bijna 80% van de professionals denkt dat leerlingen tijdens de schoolsluiting een voorsprong oplopen, doordat zij hun eigen tempo kunnen aanhouden. Bijna 70% verwacht dat de voorsprong wordt veroorzaakt, doordat zij veel hulp / begeleiding krijgen bij hun huiswerk.

Nagenoeg alle professionals geven aan, dat de school na de schoolsluiting ook leerlingen die voorlopen onderwijs moet geven dat aansluit op hun ontwikkelingsniveau. Ruim 80% van de professionals wil (helemaal) niet dat niveauverschillen tussen leerlingen zo snel mogelijk worden weggewerkt.

Ouders zijn overwegend van mening dat het (zeer) onwenselijk is voor hun kind als na de schoolsluiting de nadruk komt te liggen op het wegwerken van de verschillen in het leerniveau tussen leerlingen.

Op basis van de onderzoeksresultaten kunnen de onderzoeksvraag en de deelvragen worden beantwoord.

4.2 Beantwoording onderzoeksvraag

Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat zowel de professionals als de ouders overwegend van mening zijn, dat het (zeer) onwenselijk is als na de schoolsluiting de nadruk komt te liggen op het wegwerken van de verschillen in het leerniveau tussen leerlingen.

Nagenoeg alle professionals verwachten dat minder dan 30% van de leerlingen een achterstand oploopt tijdens de schoolsluiting. Een ruime meerderheid wijt een achterstand aan onvoldoende stimulans om aan het werk te gaan (60%) en onvoldoende hulp bij huiswerk (59%). Verreweg het minst wordt de achterstand geweten aan de afwezigheid van computer of internet.

80% van de professionals vermoedt dat minder dan 30% na de schoolsluiting een *voorsprong* heeft opgelopen. Bijna 80% wijt dit aan het feit dat leerlingen thuis hun eigen tempo kunnen aanhouden. Bijna 70% zoekt de oorzaak in veel hulp / begeleiding bij het huiswerk.

Opvallend genoeg wil de helft van de leerlingen na de schoolsluiting niet graag terug naar school. Dit, terwijl net iets meer dan de helft aangeeft hun klasgenoten (heel) erg te missen. Leerlingen missen (helemaal) niet het schoolwerk (69%) en de regelmaat (61%). Relatief veel leerlingen (45%) geven aan de lessen saai / veel van hetzelfde en het schoolwerk (helemaal) niet moeilijk te vinden (67%). Dit zijn aanwijzingen dat de aangeboden leerstof onvoldoende of niet aansluit bij de leerpotentie van de leerlingen.

5 Reflectie onderzoek

In §5.1 wordt ingegaan op de beperkingen en in §5.2 op de bijdrage van het onderzoek. In §5.3 wordt een aanzet gegeven voor mogelijk vervolgonderzoek en worden enkele aanbevelingen gegeven.

5.1 Beperkingen

De groep (zeer) makkelijk lerende leerlingen en respondenten die zich met hen bezig houden, lijkt in dit onderzoek oververtegenwoordigd. Niet alleen komt dit naar voren in de antwoorden van de leerlingen, maar ook in die van de ouders en professionals.

45% van de leerlingen heeft aangegeven de gevolgde lessen tijdens de schoolsluiting saai of veel van hetzelfde te vinden. Meer dan de helft van de leerlingen geeft aan het (helemaal) niet leuk te vinden om schoolwerk te maken. Tweederde vindt het schoolwerk (helemaal) niet moeilijk. Meer dan de helft van de leerlingen meent thuis meer geleerd te hebben dan anders op school.

Ouders is gevraagd hoe wenselijk zij het voor hun kind vinden als na de schoolsluiting de nadruk wordt gelegd op het wegwerken van de verschillen in het leerniveau tussen leerlingen. De ouders van ten minste 36 van de 496 kinderen (7,3%) geven in hun toelichting op de vraag aan, dat hun kind (ver) voorloopt op zijn/haar medeleerlingen.

Van de professionals heeft 10,8% specifieke aandacht voor deze groep.

Een mogelijk belangrijke reden voor de oververtegenwoordiging van deze groep is, dat de enquête is verspreid via de website, communicatiekanalen en connecties van stichting Kenniscentrum voor Makkelijk Lerenden.

Gevolg van deze oververtegenwoordiging is, dat de onderzoeksresultaten weliswaar minder representatief zijn voor alle leerlingen in Nederland, maar desondanks zeer waardevol. Zij vormen een relevante aanvulling op of nuancering van andere onderzoeken over de periode van de schoolsluiting.

De stem van de (zeer) makkelijk lerende wordt in het algemeen in het publieke debat slechts in beperkte mate gehoord, mede ook omdat deze groep een minderheid vormt. Deze stem is echter belangrijk. Zeer makkelijk lerende vormen een even kwetsbare groep als de groep (zeer) moeilijk lerenden. Beide groepen worden in het onderwijs geconfronteerd met vergelijkbare problemen. Het leerstofjaarklassensysteem is voor beide groepen geen passend onderwijssysteem.

Dat dit systeem schuurt, blijkt in dit onderzoek ten eerste uit het feit dat ruim 6% van de leerlingen en bijna 7% van de ouders te maken heeft met (deels) thuiszitten voorafgaand de schoolsluiting. Ten tweede blijkt de leerstof onvoldoende aan te sluiten op de ontwikkeling van de leerlingen, want (a) het merendeel van de leerlingen mist het schoolwerk en de regelmaat (helemaal) niet; (b) relatief veel leerlingen geven aan dat de schoolse lessen saai of veel van hetzelfde zijn en (c) het grootste deel van de leerlingen vindt het schoolwerk (helemaal) niet moeilijk. Ten derde komt het tot uiting door het feit dat de groep (zeer) makkelijk lerenden lijkt op te bloeien door afstands- of thuisonderwijs. Bijna driekwart van de leerlingen meent thuis evenveel of meer geleerd te hebben dan anders op school. Van de leerlingen heeft de helft helemaal geen zin of slechts een beetje zin om weer

naar school te gaan. Dit, terwijl ook de helft aangeeft hun klasgenoten (heel) erg te missen. Deze worden tijdens de schoolsluiting duidelijk het meest gemist.

Naast genoemde oververtegenwoordiging komt nog een beperking naar voren. Ouders is de vraag gesteld hoe wenselijk zij het *voor hun kind* vinden als na de schoolsluiting de nadruk wordt gelegd op het wegwerken van de verschillen in het leerniveau tussen leerlingen. Verschillende ouders lijken ofwel (1) te hebben gekeken naar de wenselijkheid voor *alle kinderen* en niet naar de wenselijkheid voor *hun kind*, ofwel (2) een sociaal wenselijk antwoord te hebben gegeven. Dit is af te leiden uit de combinatie van de aangevinkte antwoorden en de toelichting van de ouders.

Hoewel dit afbreuk doet aan de validiteit van de resultaten van deze onderzoeksvraag, blijkt wel duidelijk dat de ouders *overwegend* van mening zijn dat het (*zeer*) *onwenselijk is voor hun kind* als na de schoolsluiting de nadruk komt te liggen op het wegwerken van de verschillen in het leerniveau tussen leerlingen.

5.2 Bijdrage

Tijdens en na de schoolsluiting is in de media veel aandacht besteed aan het beeld dat door de schoolsluiting de verschillen tussen leerlingen zouden toenemen. Veelal is benadrukt dat deze toename ongewenst is en is aandacht gevraagd voor groeiende ongelijkheid. Het voorliggende onderzoek geeft een aanzet tot nuancering en tot verandering.

De onderzoeksresultaten nuanceren de algemene teneur in het maatschappelijk debat. De professionals en ouders die hebben deelgenomen aan dit onderzoek onderschrijven niet het beeld dat een toename van verschillen tussen leerlingen ongewenst is.

81% van de professionals wil (helemaal) niet dat niveauverschillen tussen leerlingen zo snel mogelijk worden weggewerkt. Nagenoeg alle professionals (91%) geven aan, dat de school na de schoolsluiting ook leerlingen die voorlopen onderwijs moet geven dat aansluit op hun ontwikkelingsniveau.

Ouders zijn overwegend van mening dat het voor hun kind (*zeer*) *onwenselijk is* als de nadruk komt te liggen op het wegwerken van de verschillen in het leerniveau. Zij willen graag maatwerk voor de leerlingen. Uit de argumenten in hun toelichting op hun antwoorden blijkt dat ouders soms worstelen met de sociaal wenselijkheid van hun antwoord.

Het onderzoek geeft een aanzet tot verandering, vanwege de duidelijke aanwijzingen dat de aangeboden leerstof onvoldoende of niet aansluit bij de leerpotentie van de leerlingen. Naar voren komt dat het leerstofjaarklassensysteem niet voor ieder kind een passend onderwijssysteem is. Het is vooral niet passend voor leerlingen die wat betreft ontwikkeling en leerpotentie afwijken van gemiddelde lerenden. Onvoldoende ondersteuning en begeleiding van deze leerlingen berokkent niet alleen de personen in kwestie veel leed en schade maar ook de samenleving als geheel, zo is uit vele onderzoeken gebleken.⁵ Mooij

⁵ Mooij, T., Terpstra, F., De Heer, W. & Timmerman, T. (2019, september) *Onderwijswetgeving in de schoolpraktijk. Uitvoeringsproblemen en effectieve verbeteringen*. Geraadpleegd van <https://kenniscentrumvoormakkelijklerenden.nl/wp-content/uploads/2019/09/20190904-Onderwijswetgeving-in-de-schoolpraktijk-september-2019.pdf>

(2016) geeft aan dat de schade van het leerstofjaarklassensysteem voor de samenleving jaarlijks (tenminste) circa drie miljard euro bedraagt.⁶

Leerlingen die wat betreft ontwikkeling en leerpotentie afwijken van gemiddelde lerenden hebben in de periode van de schoolsluiting hun eigen ontwikkelingslijn kunnen volgen. Zij zijn niet gedwongen om zich aan te passen aan de gemiddelde ontwikkeling van hun klasgenoten. Hoe goed dit uitpakt, blijkt wel uit het feit dat bijna driekwart van de leerlingen aangeeft thuis evenveel of meer geleerd te hebben dan anders op school. Blijkbaar levert het afstands- en thuisonderwijs hen zoveel voordelen op dat een kwart van de leerlingen heeft aangegeven dat zij helemaal geen zin hebben om na de schoolsluiting weer naar school te gaan en een kwart heeft een beetje zin. Dit, terwijl net iets meer dan de helft aangeeft hun klasgenoten (heel) erg te missen.

5.3 Vervolgonderzoek en aanbevelingen

De bevindingen uit dit onderzoek geven aanleiding tot vervolgonderzoek, waarin wordt nagegaan hoe leerlingen na de schoolsluiting de overgang van het thuisonderwijs naar het schoolse onderwijs hebben ervaren.

Daarnaast leiden de bevindingen tot de volgende aanbevelingen

1. Vervang het leerstofjaarklassensysteem door een onderwijssysteem dat de ontwikkeling van leerlingen optimaal ondersteunt;
Dit is in lijn met de Nederlandse onderwijswetgeving waarin staat vermeld, dat het onderwijs dient *te worden afgestemd op de voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen*.
2. Faciliteer (deeltijd) afstands- of thuisonderwijs voor leerlingen die wat betreft ontwikkeling en leerpotentie (sterk) afwijken van gemiddeld lerenden of die door ziekte of beperking niet in staat zijn (volledig) naar school te gaan;
3. Waarborg een pedagogisch-didactisch verantwoorde inrichting van afstands- of thuisonderwijs, bijvoorbeeld door een landelijke aansturende organisatie die ervoor zorgdraagt dat de kernelementen van het curriculum van primair en voortgezet onderwijs is ingebed in het afstands- of thuisonderwijs.

⁶ Mooij, T. (2016). Onderwijsdifferentiatie en leerlingproblemen in Nederland, 1916-2015. Review van probleemanalyses, onderzoeken en effecten van beleidsmaatregelen. *Mens en Maatschappij*, 91(3), 235-269